بەشی دووهەم

پرۆسەی ئاڵوگۆڕینەوە

کاڵا نە خۆی دەتوانێ بۆ ناو بازاڕ بڕوات و نە دەتوانن خۆیان بگۆڕنەوە. کەواتە، دەبێ ئێمە بۆ پاسەوانەکانیان بگەڕێین، مەبەست خاوەنەکانیانە. کاڵاکان شتن، بۆیە ناتوانن لە دژی مرۆڤ، بەرگری لە خۆیان بکەن و، ئەگەر هەندێکیان هێزیان پیشاندا، ئەوا مرۆڤ دەتوانێ هێزیان بۆ بەکاربهێنێ، بە ووشەیەکیتر، دەتوانن دەستیان بەسەردا راگرن[1]. بۆ ئەوەی ئەو شتانە لە پەیوەندی لە گەل یەکتر دابنرێن، بەوەی کاڵان، ئەوا پاسەوانەکانیان دەبێ بەخۆیان پیوەندی لەگەل یەکتر درووست بکەن، بەو مانایە کە کەسایەتین و ئیرادەکەیان لە ناو ئەو شتانەدا بە شێوەیەك جێگیر بووە کە ئیرادەی ئەمیان بەهەمان شێوە، ئیرادەی ئەوی تریانە؛ بە گوێرەی پەیماننامەیەکی دڵخواز و هاوبەش، هەر یەکێکیان دەبێ بەخاوەن موڵکی کاڵایەکی نەناس و لە کاڵاکەی خۆی دەگەڕێ. هەردوولایان، وەك خاوەن موڵکی تایبەت، دەبێ دان بە بەرامبەرەکەیدا بنێ. ئەم پەیوەندییە یاساییە، وەك پەیمانێك دادەڕێژن، بەشێوەی یاسایی گەشەی کردبێ یا نا، لە پەیوەندی ئیرادەکان نەبێ، چشتێکیتر نییەو تێیدا پەیوەندی ئابووری بەرپەرچدەداتەوە. ناواخنەکەی خودی پەیوەندییە ئابوورییەکە دیاریدەکات. لێرەدا کەسەکان هیچ پەیوەندییەکیان بە یەکەوە نییە، تەنها بەوە نەبێ کە خۆیان چشتی دیاریکراو لە پەیوەند بە یەکترییەوە، دادەنێن، بەوەی کاڵان. کەسەکان لە ئاستی یەکتری، بوونیان نییە، تەنها وەك نوێنەری ئەو کاڵایانە نەبێ کە موڵکیانە. لەلایەکیترەوە دەبینین لە پرۆسەی گەشەسەندن کە کارەکتەری هەموو ئەو کەسانەیە کە دەمامکە ئیکۆنۆمەکان لەبەر دەکەن، تەنها بەکەسایەتیکردنی ئەو پەیوەندییە ئابوورییانە، هەڵگرەکانی ڕووبەڕووی یەکتر دەبنەوە.

ئەوەی خاوەن کاڵایەك بەناو لە کاڵاکەی جیادەکاتەوە، ئەو باروۆخەیە کە هەر کاڵایەکیتر بەنیسبەت کاڵاکەی خۆی هەیەتی، تەنها شێوەیەکە لە دەرکەوتنی بەها تایبەتەکەی کە لەگەل لەدایکبوونیەوە، بەدکارو خەندەوەرە، هەموو کاتێك ئامادەیە ڕووح و گیانی خۆی لەگەل کاڵایەکیتر بگۆڕێتەوە، تەنانەت گەر وەك((ماریتۆرنە))یش جوان نەبێ. بێ هەستی جەستەی کاڵا، لەلایەن خاوەنەکەیەوە لە ڕێگای هەر پێنج هەستەکەیەوە و زیاتریش، تەواو دەکرێ. کاڵا بە نیسبەت ئەوەوە، هیچ بەهایەکی سوودبەخشی ڕاستەوخۆی نییە و ئەگەر مەسەلەکە بەشێوەیەکی تر بوایە، ئەوا بۆ بازێڕی نەدەبرد. ئەو تەنها بەها سوودمەندەکەی ناوی دەبینێ کە هەڵگری بەهایە و بۆ کەسانی تر سوودبەخشە و لە دواییدا ئامرازی گۆڕینەوەیە.

---

[1]/ لە سەددەی دوانزەهەمدا کە بە خواناسی بەناوبانگبووە، زۆر جار لەنێو کاڵاکاندا شتی زۆر هەستیار دادەنرا. شاعیرێکی فەرەنسی بەو شێوەیە، ئاماژە دەکا، بۆ نموونە، لەنێو ئەو کاڵایانە کە لە بازاڕی(لاندیت)پیشاندەدرا، لە تەنیشت تەونەوە، پێڵاو و کەرەستەی جووتیاری((ژنان بە لاشەی نەرم و نیانەوە))دانراوە. ئەمەیە داد پەروەری هەمیشەیی.

کەواتە دەبێ لە بەرامبەر کاڵایەکیتر، کە بەهای بەکارهێنانی ڕازی دەکا، بیفرۆشێ. هەموو کاڵاکان، بەهایان نییە بۆ خاوەنەکانیان و بەهای بەکارهێنانن بۆ ئەوانەی نییانە. بۆیە دەبێ بە درێژایی هێڵەکە، دەستبەدەست بکا. بەڵام بەکارهێنانیان بەو شێوەیە لەنێو دەستەکان، وەك گۆڕینەوەیان و گۆڕینەوەیان بە یەکتریان دەگەیەنێ بەوەی بەهان و ئەنجامدەدرێ بەوەی بەهان پێش ئەوەی بتوانی تۆژینەوەی بەهای بەکارهێنانەکەی بکەی.
لەلایەکیترەوە، دەبێ سەرنجی بەهای بەکارهێنانی بدەی پێش ئەوەی تۆژینەوەی بەهاکەی بکەی، چونکە ئەو کارە مرۆییەی تێدا خەرجکراوە، ناژمێردرێ تەنها بەوەی کە بە شێوەی سوودمەند بۆ کەسانیتر بەکاردەهێنرێ. کەچی تەنها گۆڕینەوەکەی دەتوانێ بۆمان، دەربخات داخۆ ئەو کارە بۆ کەسانیتر سوودمەندە یان نا، واتە دەکرێ بزانین ئەو بەرهەمهێنانە پێداویستی کەسانیتر پڕدەکاتەوە یان نا.
هەر خاوەن کاڵایەك ڕازی نابێ بە فرۆشتنی کاڵاکەی، تەنها لەبەرامبەر کاڵایەکیتر کە بەهاکەی سوودبەخشی پێداویستییەکانی پڕدەکاتەوە. بەم مانایە، گۆڕینەوە بەنیسبەت خۆی مەسەلەیەکی تاکانەیە لەلایەکیترەوە، دەیەوێ تۆژینەوەی کاڵایەك بکات بەوەی بەهایە لە هەر کاڵایەك بەدڵی بێ و هەمان بەهای هەبێ، بەبێ ئەوەی بایەخ بەوە بدا کە کاڵاکەی خۆی بۆ خاوەن کاڵایەکی تر بەهایەکی بەسوودی هەیە یا نا. بەم مانایە گۆڕینەوە بەنیسبەت خۆی کارێکی کۆمەڵایەتی گشتییە. بەڵام خودی کار ناتوانێ لە یەك کاتدا و بەنیسیەت هەموو ئەوانەی کاڵاکانیان دەگۆڕنەوە، ببێ بە کاری تاکانەی پەتی و لەهەمان کاتدا بە کاری کۆمەڵایەتی و گشتی پەتی.
دەبا مەسەلەکە لەنزیکەوە تەماشابکەین. هەر کاڵایەکی نامۆ بۆ هەر خاوەن کاڵایەك هاوکێشەیەکی تایبەتە بۆ کاڵاکەی و کاڵاکەی هاوکێشەیەکی گشتییە بۆ هەموو کاڵاکانیتر. بەڵام چونکە هەموو ئەوانەی کاڵاکانیان دەگۆڕنەوە خۆیان لەهەمان حاڵەتدا دەبیننەوە، بۆیە هیچ کاڵایەك نییە کە ببێ بە هاوکێشەیەکی گشتی و بەهای ڕێژەیی کاڵاکان و خاوەن هیچ شێوەیەکی گشتی نییە کە بەرێگایەوە وەك چەندایەتییەکی بەها بەراورد بکرێ. بە ووشەیەکیتر، کاڵاکان لە ئاستی یەکتر ڕۆڵی کاڵا نابینن، بەڵکو ڕۆڵی بەرهەمگەلێکی پەتین یان ڕۆڵی بەهای بەکارهێنان دەبینن.
ئەوانەی کاڵاکانیان دەگۆڕنەوە بە پەشۆکی بیردەکەنەوە وەك چۆن فوست بیردەکاتەوە: لەسەرەتادا کار بوو. بۆیە کاریان دەکرد، پێش ئەوەی بیربکەنەوە، و غەریزە سرووشتییەکەیان دووپاتی ئەو یاسایانە دەکەنەوە کە لە سرووشتی کاڵاکاندا سەرچاوەیان وەرگرتووە. ئەوانە ناتوانن بەراوردی پۆلەکانیان بکەن بەوەی بەهان و لەپاشاندا بەوەی کاڵان، تەنها کاتێ بە کاڵایەکیتر بەراوردیان دەکەنەوەو خودی خۆی وەك هاوکێشەیەکی گشتی دەخاتە بەردەستیان. ئەمە لە لێتوێژینەوەی رابردوماندا پیشاندا. بەڵام ئەم هاوکێشە گشتییە دەتوانێ تەنها سەرئەنجامی کارێکی کۆمەڵایەتی بێ و لە ڕاستیدا کارە تایبەتییەکان ناتوانن وەك جۆرە دابەشکردنێك بۆ کارە کۆمەڵایەتییەکان دەربکەون، تەنها بە ڕێگای ئەو پەیوەندییانەوە نەبێ کە ئاڵوگۆڕ لەنێوان بەرهەمەکانیاندا کار دەکەن و بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ لە نێوان بەرهەمهێنەرەکان و بەم جۆرە دەبێ بە شێوەی هاوکێش، واتە لەباری کۆمەڵایەتیەوە سوودمەندە. بۆ ئەوەی کاڵایەك ڕۆڵی هاوکێشی گشتی ببینێ، بە ڕێگای پرۆسەیەکی کۆمەڵایەتییەوە دەبێ بە کاری کۆمەڵایەتی تایبەت بە دوور لە کاڵاو بەم جۆرە دەبێ بە دراو.
((ئەوانە یەك ئامانجیان هەیە، و شێوەو هێز بە ئاژەڵەکان دەدەن- روئیای یوحەنا 17-3)). ((هیچ کەسێك ناتوانێ نە بکرێ و نە بفرۆشێ، تەنها ئەو کەسە نەبێ کە مۆرکی ئاژەڵ یان ناو، یان ژمارەی ناوەکانی دەبێ- روئیا یوحەنا 13-17)

کریستاڵی دراو بەرهەمێکی پێویستی پرۆسەی گۆڕینەوەیە کە تێیدا بەرهەمی کاری جۆربەجۆر یەکتری هاوکێش دەکەن، بۆیە دەکرێ بە کاڵا. بەرفراوانی و قووڵبوونەوەی مێژووی ئاڵگۆڕ، گەشە بە ناکۆکییە سرووشتییە شاراوەکەی ناو کاڵا دەدا وەك بەهای بەکارهێنان و بەها. لە خودی پێویست بۆ بازرگانی، بەرجەستەی ئەو ناکۆکییە دەکات و هەوڵدەدا بۆ پێکهێنانی شێوەیەکی سەربەخۆ بۆ بەهای کاڵا و هەرگیز نە پشوودەدا و نە بێزار دەبێ تا بە تەواوەتی دەگات بە دووبەرابەرکردنی کاڵا بۆ کاڵا و دراو. کەواتە، هەرچەند گۆڕانکاری گشتی بەرهەمەکانی کار بۆ کاڵا تەوا دەبێ، گۆڕینی کاڵایش بۆ دراو، تەواو دەبێ.[2]

گۆڕینەوەی ڕاستەوخۆی کاڵاکان لەلایەکەوە، فۆرمی سادەی دەربڕینی بەهای هەیە و، لەلایەکیترەوە هێشتا نییەتی. ئەم شێوەیە:x کاڵای A= y کاڵایB. فۆرمی گۆڕینەوەی ڕاستەوخۆی بەرهەمەکە بەم شێوەیە: xشتی بەکارهێنانA = yشتی بەکارهێنانیB. شتیAوBهەرددوکیان کاڵاگەلێ نین پێشی گۆڕینەوە، بەڵکو بە خودی گۆڕینەوە بەوە دەبن. لەو چرکەیەوە کە شتێکی سوودمەند، دەبێ بە توانای بەهای گۆڕینەوە، بوونەکەی وەك بەهای بەکارهێنان لەدەستدەدا و، ئەگەر بارودۆخێکی لەباری بۆ هەڵکەوێ، وەك بەهای گۆڕینەوە بەکاردەهێنرێت. شتەکان بە خۆیان و بۆ خۆیان لە ئاستی مرۆڤ، دەرەکین، بۆیە دەستکاری دەکرێن. بۆ ئەوەی ئەو دەستکاریکراوانە بگۆڕدرێنەوە، دەبێ مرۆڤەکان، بە بێ دەنگی، تەنها وەك خاوەن موڵکی تایبەت، شتە دەستکاریکراوەکان و بە ڕێگایانەوە وەك کەسانی سەربەخۆ لە ئاستی یەکتر بێنە پێشەوە. بەڵام پەیوەندییەك لەم جۆرە کە لەسەر سەربەخۆیی بەرامبەری، بە هیچ شێوەیەك لە کۆمەڵگە سەرەتاییەکان بوونی نەبووە؛ گرنگ نییە چ شێوەیەکیان هەبووە؛ شێوەی خێزانێکی باوکسالار، کۆمەڵگەیەکی کۆنی هیندی یان دەوڵەتی ئینکا لە پیرۆ...هتد. گۆڕینەوەی کاڵاکان لەگەل نەمانی کۆمەڵکە کۆمونییەکان و لە خاڵی بە یەکگەیشتنیان لەگەل کۆمەڵە بیانییەکان یان بە زنجیرەی کۆمەڵە هەرەوەزییەکانی تر، دەستپێکردووە. هەر لەو کاتەوە شتەکان لەنێوان کۆمەڵگە کۆمۆنییەکان و بیانییەکان بۆ یەکجار بوون بە کاڵا، لەناو خودی کۆمەڵگەی ناوبراویشدا دەبن بە کاڵا و لەسەرەتادا چەندایەتی پەیوەندی ئاڵگۆڕینەوەکەیان ، زۆر بە ڕێککەوتە. کاڵاکان، بە گوێرەی ویست و ئارەزووی خاوەنەکانیان دەتواندرێ بگۆڕدرێن و بفرۆشرێن و، بەرە بەرە پێداویستی بە شتی بەکارهێنانی بیانییەکان جێگیر دەبێ و بە بەردەوامیدان بە دوبارەبوونەوەی ئاڵوگۆڕینەوە، دەبێ بە پرۆسەیەکی کۆمەڵایەتی ڕێکخراو؛ بۆیە لە گەڵ کاتیشدا، لە لانی کەمەوە، دەبێ بە ئارەزووی خۆیان، بەشێك لە بەرهەمی کار بە مەبەستی گۆڕینەوەیان بەرهەمبهێنن. لەم چاوتروکاندنەوە، لە لایەکەوە، جیابوونەوە لەنێوان شتە سوودبەخشەکان کە بۆ پێداویستی ڕاستەوخۆ بەکاردەهێنرێن و سوودبەخشیان بۆ گۆڕینەوە، ڕوودەدا، واتە جیابوونەوەی بەهای بەکارهێنانیان لە بەهای گۆڕینەوەکەیان. لەلایەکیترەوە، پەیوەندی چەندایەتی شتەکان کە ئاڵوگۆڕیان پێدەکرێ، پاپەند دەبن بە بەرهەمهێنانەکەیانەوەو ڕاهاتنیش جێگیریان دەکات بەوەی چەندایەتی بەهان.

لە ئاڵوگۆڕی ڕاستەوخۆی بەرهەمدا، هەر کاڵایەك ئامرازێکی ڕاستەوخۆی گۆڕینەوەیە بۆ خاوەنەکەی و بۆ ئەوانەی نەبووە بە موڵکیان، نابن بە هاوکێش تەنها لەبەر ئەوەی بەهای بەکارهێنانی هەیە. کەواتە، سنفێکی

---

[2]/ بە گوێرەی ئەوە، دەتوانین بڕیار لەسەر سۆسیالیزمی بۆرژوازی بدەین کە دەیەوێ بەرهەمهێنانی کاڵایی بە نەمری بهێڵێتەوە و لەهەمان کاتدا(ناکۆکی لەنێوان کاڵا و دراو لاببات)، واتە نەهێشتنی خودی دراو، چونکە دەیەوێ تەنها لەناو ئەم ناکۆکییەدا، نەیهێڵێ. بەهەمان شێوە، پاپا لەناو ببات، و کاتۆلیکیزم بهێڵێتەوە.

پۆلێك لە كاڵا تا ئەم قۆناغە، هیچ شێوەیەك لە شێوەكانی بەها، سەربەخۆ لە بەهای بەكارهێنانە تایبەتەكەی، یان لە پێداویستی تاك لەكاتی گۆڕینەوە، وەرناگرێت. پێویستی ئەم شێوەیە ئەوەندەی زیادبوونی ژمارە و فرەچەشنی كاڵاكانن كەلە پرۆسەی ئالوویلكردندا، گەشەدەكات. كێشەكان لەگەڵ ئامرازەكانی چارەسەركردنەكەیان پێكدێت. گۆڕینەوە و بەراوردی كاڵاكان لەلایەن خاوەنەكانیانەوە لەگەڵ كاڵاكانی تر ڕوونادا بەبێ ئەوەی یەك بە یەكی كاڵاكانیان، وەك بەها، لەگەڵ كاڵایەكی سێهەم بەراورد نەكرێن و نەگۆڕدرێنەوە. ئەم جۆرە كاڵای سێهەمە، كاتێ دەبێ بە هاوكێشی كاڵا جۆربەجۆرەكان، گەر لە سنوورێكی بەرتەسكیشدا بێ، دەستبەجێ، شێوەی هاوكێشی گشتی یان كۆمەڵایەتی وەردەگرێت. ئەم جۆرە هاوكێشە گشتییە، لەو چركەیەوە كە دەچێتە ناو ئەو پەیوەندی كۆمەڵایەتیە كە ژیانی بەبەردا داوە، دروستدەبێ و لەناودەچێ؛ و هەر جارێك بە خێرایی، ڕووبەڕووی ئەم یان ئەو كاڵایە دەبێتەوە. لەگەڵ گەشەسەندنی گۆڕینەوەی كاڵادا، پەیوەندی لەگەڵ كاڵایەكی تایبەت دەبەستێ یان فۆرمی دراو بەخۆی دەگرێ و لەدواییدا، مانەوەی لكاندنی بە كاڵایەكەوە، مەسەلەیەكی ڕێكەوتە. بەگشتی بە دوو باروودۆخی لابەلاكەرەوەوە بەندە. شێوەی دراو یان بە گرنگترین كاڵای هاوردەوە لە دەرەوە كە لە ڕاستیدا بەهای گۆڕینەوەی كاڵا ناوچەییەكان دیاریدەكەن یان بە شتە سوودبەخشەكانی كە توخمی سەرەكی سەروەتی ناوچەكەیە و دەتوانن بیفرۆشن، بۆ نموونە مەڕومالات. گەلە كۆچەرەكان گەشەیان بە فۆرمی دراو دا، چونكە هەموو موڵكایەتییەكانیان موڵكەكانیان لە حاڵەتی گواستنەوەدایە، بۆیە دەكارێت ڕاستەوخۆ ئاڵوگۆڕ بكرێنەوەو چونكە شێوەی ژیانیان، بەبەردەوامی بەرەو پەیوەندی لەگەڵ كۆمەڵە نەناسەكان، دەیانبات و لەم ڕێگەیەوە، بەرەو گۆڕینەوەی بەرهەمەكانیان. زۆر جار، مرۆڤەكان خۆیان مرۆڤ بە شێوەی كۆیلە، كردووە بە سەرچاوەی مەتریاڵی دراو، بەڵام ئەم كارە هەرگیز لەبواری زەویوزار ڕووی نەداوە. ئەم جۆرە بیروباوەڕە-واتە كڕین و فرۆشتنی زەویو زار تەنها لە كۆمەڵگەیەكی بۆرژوازی دروستدەبێ كە بە پلەیەكی پەرەسەندوو گەیشتووە و مێژووەكەی دەگەڕێتەوە بۆ دواچارەكە سەددەی هەڤدەهەم و پاش تێپەڕبوونی سەددساڵ بەسەر ئەو پەرەسەندنە، هەوڵدراوە بۆ یەكەمجار لەسەر ئاستی میللی، جێبەجێ بكرێ، ئەوەش لە شۆڕشی 1789لە فەرەنسادا بووە.

لە ناو هەمان ئەو پەیوەندییانەدا، هەر كە گۆڕینەوەی كاڵاكان تەنها سنووره لۆكالییەكەیان دەبەزێنن، بەهای كاڵاكان بەگشتی زیاتر و زیاتر خۆی وەك كاری مرۆیی بەرفراوان دەنوێنێ و شێوەی دراو دەبن بە كاڵاگەلێكی سوودمەند وسرووشتەكەی وای لێ دەكا دەبێ بە كاری كۆمەڵایەتی هاوكێشێكی گشتی، واتە بۆ كانزا گرنابەهاكان. ئەوەی كە((ئاڵتون یان زیوو لە سرووشتەوە، دراو نین، بەڵكو دراو بە سرووشت، ئاڵتوون و زیووە)) هاوجووتی ئاكارە سرووشتیی و كارتێكردنەكانیان پیشانیدەدەن، بەڵام ئێمە تا ئێستا تەنها كارێك لە كارەكانی دراو دەناسین كە وەك شێوەی دەركەوتنی بەهای كاڵا خزمەتدەكا یان وەك ماددەیەك بۆ دەربڕینی چەندایەتی بەهای كاڵایەك لەناو كۆمەڵگادا. ئەوەی ئاشكرایە كە فۆرمی شیاو بۆ دەرخستنی هاوكێشی بەها یان كاری مرۆیی ئەبستراكت، دەتوانێ تەنها ماددەیەك بێ كە هەموو نموونەكانی خاوەن هەمان فۆرمی چۆنایەتی هاوشێوە بن.

لەلایەكیترەوە، كاڵای دراو، بەو مانایە كە بەهان و تەنها چەندایەتییەكەی جیاوازە، دەبێ توانای جیاكاری پەتی هەبێ، واتە بە گوێرەی ویست وئارەزوویش بتوانرێ دابەش بكرێ و لە بەشەكانیەوە دووبارە پێكبهێنرێتەوە. ئاڵتون و زێو بە سرووشتەوە ئەم ئاكارەیانە هەیە.

بەهای بەكارهێنانی كاڵای دراو، خۆی دوو بەرابەر دەكاتەوە، چونكە لەپاڵ بەهای بەكارهێنانە تایبەتییەكەیەوە، وەك كاڵایەك، بۆ نموونە(ئاڵتون)، وەك ماددەیەك بەكاردەهێنەرێت بۆ خۆ ڕازاندنەوە یان بۆ

پڕکردنەوەی ددان...هتد و بەهای بەکارهێنانی شێوەیی وەردەگرێ کە لە کارە چۆنایەتیی کۆمەڵایەتییەکەیەوە، سەرچاوەی گرتووە.

لەبەر ئەوەی هەموو کاڵاکانیتر تەنها هاوکێشێکی تایبەتی دراون، و(دراو)یش هاوکێشە گشتییەکەیانەو، لە ئاستیدا وەك کاڵایەکی تایبەت هەڵسوکەوت دەکەن، بۆیە دراو کاڵایەکی گشتییە.

ئێمە بینیمان کە شێوەی دراو تەنها بەرپەرچدانەوەی پەیوەندی بەهای کاڵا جۆربەجۆرەکانە لە یەك جۆری کاڵادا. ئەوەی کە دراو بەخۆی کاڵایە، تەنها بۆ ئەوانەی وا وەك دۆزینەوەیەکی نوێی دادەنێن کە دەیانەوێ لە پاشاندا، لە دەستپێکی پێکهاتنی شێوەکەیدا، دەست بە تۆژینەوەی بکەن. پرۆسەی ئالوویلدا، بەها بەو کاڵایانە نادات کە بۆ دراو دەیانگۆڕێ، بەڵکو شێوەی بەهای چۆنایەتییەکەیانی پێدەدا. تێکەڵکردنی ئەم دوو لایەنە زۆر جیاوازە، بوو بە هۆی ئەوەی ئاڵتون و زیوو وەك دوو بەهای وەهمی پەتی، ڕەچاو بکرێن.

لەبەر ئەوەی دراو لە هەندێ کارتێکردنی دیاریکراویدا دەکرێ بە هێمای پەتی ناو هەناوی خودی خۆی شوێنی بگرێتەوە، هەڵەیەکیتری دروستکرد کە دراو تەنها هێمایە. لەلایەکیترەوە، ئەو هەڵەیە، هەستێکی دروستکردووە کە بە ڕەواڵەت و لەپشت فۆرمی دەرکەوتی خودی فۆرمی دراوی شتەکاندا، پەیوەندی مرۆیی شاردۆتەوە. بەم مانایە، هەر کاڵایەك، هێمایە، چونکە وەك بەها، تەنها پەردەیەکی ماددیە بەسەر ڕەنجی ئەو کارە مرۆییەی تێدا بەکارهێنراوە.

کاتێ ئێمە چیتر لەناو ئەو تایبەتمەندییە کۆمەڵایەتییانە کە شتەکان بە بەرخۆیان دەکەن، یان لەناو تایبەتمەندییە ماددیەکاندا، تەنها هێمای پەتی دەبینین، یان لەناو ئەو تایبەتمەندییە کۆمەلایەتیانەدا کە دەربڕینە کۆمەڵایەتییەکانی کار لەسەر بنەمای شێوازێکی تایبەتی بەرهەمهێنان، لەبەر خۆیان دەکەن، مرۆڤ یەکسەر مانای بەرهەمی بەرپەرچدانی کاری مرۆیی پێدەدا. ئەمە دڵگیرترین شێوازی ڕاڤەکردنی ڕۆشنگەری سەدەی هەژدەهەم بوو تا لە شێوە نادیارەکانی پەیوەندییە مرۆییەکان و پرۆسەی پێکهاتنیان تێبگەن، کە خەڵك هێشتا نەیانتوانی گرێکەی بکەنەوە، هیچ نەبێ، بۆ ماوەیەك ڕەوالەتی نامۆییەکە ڕووت بکەنەوە.

ئێمە پێشتر ئاماژەمان بۆ ئەوە کرد کە فۆرمی هاوکێشی کاڵایەك، مەرجی چەندایەتی بەهاکەی ناگرێتەوە. ئەگەر بێتو بزانین کە دراوی ئاڵتون توانای گۆڕینەوەی ڕاستەخۆی هەیە لەگەڵ هەموو کاڵاکان، ئەوا هەر لەبەر ئەم هۆیە، مرۆڤ نازانێ(بۆ نموونە)، بەهای 10فوند ئاڵتون چەندە؛ و (دراو)یش وەك هەر کاڵایەکی تر، بەشێوەیەکی ڕێژەیی دەتوانێ چەندایەتی بەهاکەی خۆی لە کاڵاکانیتر دەرببڕێ. بەهاکەی، بە کاتی پێویست بۆ بەرهەمهێنانی دیاری دەکرێت و بە چەندایەتی هەمان ماوەی کاری پێویست بۆ بەرهەمهێنانی هەر کاڵایەکیتر.

دیاریکردنی چەندایەتی ڕێژەیی بەهاکەی لە خودی سەرچاوەی بەرهەمهێناکەیەوە لە یەکەم بازرگانی ڕاستەوخۆی گۆڕینەوەیدا دیاری دەکرێت. هەر کە وەك دراو چووە ناو سوڕانەوەوە، دەبێ بە بەهایەکی دیاریکراو. تەنانەت هەتا لە کۆتاییەکانی سەددەی هەڤدەهەم، زۆر بە باشی سەرەنجی ئەوەیان دا کە(دراو)، کاڵایە، بەڵام شێکردنەوەی هێشتا هەر هەنگاوی سەرەتایی خستبوو. دژوارییەکەیان لە تێگەیشتنی ئەوە نەبوو کە(دراو)یش، کاڵایە، بەڵکو لە تێگەیشتنی ئەوەی چۆن و بۆچی کاڵایەك لە کاڵاکان دەبێ بە دراو.

ئێمە بینیمان چۆن لە ساکارترین دەربڕینی بەها- xکاڵای(A)= yکاڵایB، ئەو شتە کە چەندایەتی بەهای شتێکی تر دیاریدەکات، واتە فۆرمی هاوکێشەکەی، بەجیا لەم پەیوەندییە وەك سیفەتێکی کۆمەڵایەتی کە لە سرووشتەوە وەریگرتووە. ئێمە بەداوی جێگیربوونی ئەم ڕەواڵەتە درۆزنانەیە و کامل بوو کەوتین، هەرکە فۆرمی هاوکێش لەگەل فۆرمی سرووشتی جۆرە کاڵایەکی تایبەت گەشەیکرد یان لە فۆرمی دراو کریستالیزەیکرد. پێ

ناچێ کاڵایەك ببێ بە دراو، لەبەر ئەوەی کاڵاکانیتر لە هەموو لایەکەوە بەهاکەی دەردەخەن، بەڵکو بە پێچەوانەوەیە، بەگشتی هەموو بەهاکەی خۆیان لەناو ئەو دەردەبڕن، چونکە ئەو دراوە. بزووتنەوە پەیوەندارە درووستکەرەکە لە ئەنجامگەرییە تایبەتەکەی خۆی لەناودەچێت و هیچ ئاسەوارێك بەدوای خۆیدا بەجێ ناهێڵێ. کاڵاکان، بەبێ ئەوەی شتێك بکەن، شێوەی بەها تایبەتییەکەی بە تەواوەتی لە جەستەی کاڵایەکی دەرەوە و لە تەنیشتەکەی خۆی دەدۆزێتەوە.

ئەو شتانەی وەك ئاڵتون و زیووە، کە ئەڵێی لە هەناوی زەمینەوە دەردەچن، دەستبەجێ وەك بەرجەستەکەری ڕاستەوخۆ بۆ گشت کارێکی مرۆیی خۆیان دەنوێنن.

ئەمە تەلیسمی دراوە. هەڵسوکەوتی ئۆتۆماتیکی پەتی مرۆڤ لە پرۆسەی بەرهەمهێنانی کۆمەڵایەتییان و لێرەوە ئەوەی لە ژێر کۆنترۆڵ و پاشکۆی کرداری هوشیاری تاکەکانیانە، کە لە پاشاندا شێوەی ماددی پەیوەندی بەرهەمهێنانەکەیان دەردەکەوێ و لە بەرهەمی کارەکەیان فۆرمی کاڵای گشتی وەردەگرێ. ئالێرەوە تەنها زیاتر، مەتەڵی پوولپەرستی ئاشکرابووەوە کە مەتەڵی چاوکوێرکەرەی کاڵا پەرستنە.

سەلام عەبدوڵلا